

УДК 787.6:781.68

Симонова О.

Лауреат міжнародного конкурсу

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОРИГІНАЛЬНОГО БАНДУРНОГО ТВОРУ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС

Симонова О. Інтерпретація оригінального бандурного твору та педагогічний процес. У статті розглянуто деякі проблеми інтерпретації оригінального бандурного репертуару на основі узагальнення власного досвіду, здійснено спробу виявити принципи, які необхідно враховувати для виховання в молодих виконавцях особистостей, здатних представити художньо досконалу інтерпретацію виконуваного твору. Автором доведено, що вміння інтерпретувати коріниться у знаннях із загальної історії людства, художньої культури, музично-стильової характеристики тієї чи іншої епохи, творчості композиторів, історії, теорії та практики бандурного виконавства, а також у навичках аналізу (з усіма його складовими щодо ладо-мелодичних, гармонічних, фактурних, структурних тощо особливостей) музичного твору. Практичні методичні поради надаються на матеріалі твору «Нічна фантазмагорія» Є. Мілки.

Ключові слова: інтерпретація, модернізація, мислення, позиція, перебільшення

Симонова Е. Інтерпретація оригінального бандурного произведения и педагогический процесс. В статье рассмотрены некоторые проблемы интерпретации оригинального бандурного репертуара на основе обобщения собственного опыта, осуществлена попытка обнаружить определенные принципы, которые необходимо учитывать для воспитания в молодых исполнителях личностей, способных представить художественно совершенную интерпретацию исполняемого произведения. Автором доказано, что умение интерпретировать кроется в знаниях из общей истории человечества, художественной культуры, музыкально-стилевой характеристики той или иной эпохи, творчества композиторов, истории, теории и практики бандурного исполнительства, а также в навыках анализа (со всеми его составляющими относительно ладо-мелодических, гармонических, фактурных, структурных и прочих особенностей) музыкального произведения. Практические методические советы предоставляются на материале произведения «Ночная фантазмагория» Е. Милки.

Ключевые слова: интерпретация, модернизация, мышление, позиция, преувеличение.

Simonova O. Laureate of international competition Interpretation of the original bandura work and pedagogical process.

In a modern academic-professional art bandura carrying out is one of the oldest, as his root arrives at the Kobza-player-lute culture of renaissance period. At the same time industry of bandura music can be counted as the youngest in instrumental family, because original works for a bandura began massively to appear only in 50-60th years of XX century (though bases of the academic carrying out are mortgaged at the beginning of century the XX due to the inspired labour and concerto practice of G. Khotkevych). This explains the circumstance that a question of interpretation of original repertoire for a bandura is still at the beginning of scientific development so, needs an all-round and deep analysis. The adopted factors determine and stipulate the actuality of the offered theme of the article.

The original works of the end of XX — beginning of XXI century are characterized by synthetic and appeal to different styles and genres. Thus it follows absolutely natural to admit the brave technical and expression necessities of present performers, that aim to carry out the works written with a modern language. The purpose of the article consists of the illumination methodically of expedient approaches in relation to mastering and interpretation of original work for bandura by young musicians in the process of studying to form their capacity for independent and sure determination of own carrying out conception of select work.

The object of the work are pedagogical strategy and tactics of work with students and students at their preparation for teaching and carrying out activity.

The article of the research is original work of E.Milka "Night phantasmagoria" Raising of problem consists of the necessity of forming for the young performer the capacity for independent and sure determination of own carrying out conception, creative opening of artistic maintenance of selected work, id est his interpretations.

Thus, in this process it is major determined, that a beginning performer must realize that ability to interpret is covered in knowledge from general history of humanity, artistic culture, musically-stylish description of epochs, work of composers, history, theory and practice of the bandura carrying out, and also in skills of analysis (with all his constituents in relation to tune-melodically, harmonic, texture, structural and others) of piece of music. The special value for the performers of new works is acquired by the auditory impressions from perception of modern compositions, orientation in modern composer's technicians, in the features of the musical thinking and, accordingly, musically-language expression of modern authors.

Moreover, the ultimate goal of pedagogical process is education for the performers

creatively independent looks. Actually that is the greatest sense the pedagogical mastery of teacher consists of, in fact, carrying out complex must be formed on the basis of the conscious use of all facilities of artistic expressiveness, including a dynamics, agogyks, articulation, fingering, phrasing, rate. To achive this is possible only attaching rationally-intellectual work.

Modern original music for a bandura gives wide opportunities for education in the young performers the personalities, able to present bright and artistically perfect interpretation of executable work at discretion of listeners . For example, for the better understanding of the idea and maintenance of "Night phantasmagoria" of E.Milka's, it is desirable to offer the student to see other works of author, find out the stylistic features of composer's thinking, paying attention to rich vividness and most colorful melodic, certain intellectualism music's, that require from a performer the professional possessing an instrument, masterly technique. Moreover, a prosecution E.Milka's play is a wonderful school, possibility to teach a student to feel artistic originality of modern harmony and find adequate technical decisions for performance of corresponding interpretation. The analysis of prosecution of work allows to do next conclusions:

- the bandura repertoire of modern performers is filled with today interesting, highly artistic works, id est actually by original bandura music;
- including to the on-line tutorials of original bandura works in modern stylistic has a large educator and educational value for future performers and teachers;
- executing modern original bandura music, students extend the artistically-intellectual potential, develop a carrying out technique, master the row of specific receptions;

As a result it is possible with persuasiveness to say, that the article can serve a substantial methodological help for the teachers of middle and higher educational establishments, to the performers on a bandura.

Keywords: Interpretation, modernization, thinking, position, overstatement

Актуальність теми. У сучасному академічно-професійному мистецтві бандурне виконавство є чи не найдавнішим, оскільки його коріння сягає кобзарсько-лютневої культури ренесансної доби. В той же час галузь бандурної музики можна вважати і наймолодшою в інструментальній родині, бо оригінальні твори для бандури почали масово з'являтися тільки у 1950–60-ті рр. (хоч основи академічного виконавства закладаються ще на початку ХХ ст. завдяки натхненній праці і концертній практиці Г. Хоткевича).

Цим пояснюється той факт, що питання інтерпретації оригінально-

го репертуару для бандури перебуває поки на початку наукової роботи, отже, потребує всебічного і глибокого аналізу. Названі чинники визначають і обумовлюють актуальність запропонованої теми статті.

Абсолютно природними слід визнати сміливі технічні і виразові прагнення нинішніх виконавців, які є представниками теперішнього музичного простору, мають відповідні музичне мислення й естетичну позицію, прагнуть виконувати модерні твори, написані сучасною мовою, із застосуванням найновіших композиторських технік.

Мета статті полягає у висвітленні методично доцільних підходів щодо освоєння та інтерпретації оригінального твору для бандури молодими музикантами в процесі навчання формування їх здатності до самостійного і впевненого визначення власної виконавської концепції обраного твору, тобто його інтерпретації. Предметом дослідження є оригінальний твір Є. Мілки «Нічна фантазмагорія» (3-я частина), що дозволяє продемонструвати застосування сучасних прийомів бандурного виконавства у спрямованості на втілення авторського художнього задуму.

Наукова новизна статті полягає в тому, що вперше науково-методичному аналізу підлягає оригінальний твір Є. Мілки «Нічна фантазмагорія», пропонується певна стратегія опрацювання твору, надаються конкретні методичні поради щодо виконання найбільш складних у технічних та виразових відношеннях епізодів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як науково-методологічне підґрунтя статті застосовуються фундаментальні праці з аналізу музичних творів Б. Асаф'єва, М. Ройтерштейна, В. Цуккермана, В. Медушевського, а також роботи з проблем бандурного мистецтва О. Ніколенко, І. Панасюка.

Виклад основного матеріалу. Яким же чином формуються навички інтерпретації у молодих музикантів у процесі освоєння і виконання нових оригінальних творів для бандури? Зрозуміло, що вміння інтерпретувати виховується поступово.

На етапі навчання студенту допомагає викладач. Зазвичай у викладача є чітка і впевнена позиція стосовно того, як треба виконувати твір, на основі чого зрештою і оцінюється гра учня. Подібний педагогічний авторитаризм веде до формування в майбутнього виконавця пасивної позиції, яка проявляється у нездатності скласти власне ба-

чення музичного твору.

Виконавською аксіомою є те, що звертаючись до нового твору, музикант повинен не тільки вивчити текст і досягти технічної досконалості, а й переконливо розкрити художню концепцію твору. Цьому сприяє насамперед глибокий аналіз авторського задуму і його втілення в особливостях мелодики, гармонії, ритміки, у динамічному плані тощо. Успішність такої роботи безпосередньо залежить від рівня культури та ерудиції музиканта, формування яких відбувається протягом усіх років навчання під безумовним впливом викладача. Власне в цьому й полягає найвищий сенс педагогічної майстерності вчителя. Викладач повинен донести до студента думку, що виконавський комплекс формується на основі свідомого використання всіх засобів художньої виразності, включаючи динаміку, агогіку, артикуляцію, аплікатуру, фразування, темп.

У індивідуальній інтерпретації твору найсуттєвішу роль відіграє такий засіб художньої виразності як агогіка. Загальним елементом, об'єднуючим усі види агогіки, є закон компенсації часу, який виявляється у тому, що за стисненням обов'язково йде розширення. І навпаки, щоб темп виконуваного твору не змінився, слід враховувати певну нерівномірність у музичній течії: перед сильним часом варто взяти дихання, рух далі до легкого часу має супроводжуватися прискоренням.

Одним з найвиразніших засобів у будь-якому виконавстві, в тому числі й бандурному, є штрихи. При цьому підкреслимо, що виконання найважливіших саме для бандури штрихів легато, нон легато, стакато має свої особливості й обумовлено такою специфікою її звука як «крапковість». Для подолання останньої у штрихах легато і нон легато має бути використана так звана позиційна аплікатура. Позицією називаємо таке положення руки, завдяки якому задана послідовність звуків виконується без його зміни, внаслідок чого рука залишається практично на одному місці відносно деки. Штрих стакато в бандурному виконавстві безпосередньо пов'язаний з темпом виконуваного твору. В повільному темпі це відбувається шляхом раптового глушіння струн, у швидкому — завдяки гострому шипку.

Продемонструємо методику пошуків найадекватнішої інтерпретації оригінального бандурного твору на прикладі композиції С. Мілки

«Нічна фантазмагорія» (3-я частина).

Тричастинний твір «Нічна фантазмагорія» був написаний 1997 р. Змістовною основою його стала лірико-філософська концепція, пов'язана з безмежним космічним простором, крізь яку проглядає дуже суб'єктивна, особистісна позиція автора. Музика яскраво представляє стилістичні риси мислення композитора, особливо вражає загальна прозорість колориту. Найбільш цікавою з точки зору використання фонічних барв інструмента стала саме 3-я частина твору.

Третій частині твору — *Con moto, poco rubato* — притаманна якась примарність, певна стриманість почуттів, крізь які час від часу прориваються яскраві сплески емоційності. Такий характер досягається комплексом засобів. Вони включають ладову невизначеність, мінливу ритміку, засновану на синкопуванні, поліфонізовану фактуру, яскраву інструментальну мелодику на основі широких, переважно октавних, децимових і ширше ходів. Особливе значення має динаміка, яка обмежується рівнем *mf*, внаслідок чого, сила кульмінації досягається емоційно-психологічною напругою.

Враховуючи певну програмність твору, можна полегшити учню пошук трактовки музичних образів, пославшись, наприклад, на позицію автора (висловлену в приватній бесіді) пов'язати їх з безмежним космічним простором. Вже від початку важливо настроїти бандуриста на осмислену роботу зі штрихами легато і маркато, фразуванням, виразністю мелодичних ліній та фактурних шарів, яка повинна вестися паралельно із вивченням нотного тексту й наданням йому образно-емоційної характерності. Для її втілення потрібно віднайти відповідну манеру дотику до струн, яка б могла забезпечити «кришталево чисте», прозоре звучання. Для молодих бандуристів, які виховуються переважно на гармонічно простих і прозорих обробках народної музики, чи не найбільшу складність становить сучасна гармонія твору, обумовлена складеним (на основі поєднання *h* дорійського і *A* іонійського) ладовим утворенням і відповідними для цих умов акордами нетерцової структури (утворюються завдяки використанню в одному акордовому комплексі звуків, які є однофункціональними тонами одразу двох названих тональностей). У такій ситуації викладач повинен не тільки допомогти з тонально-гармонічним аналізом, але й підказати студенту, як подолати технічні складнощі — ви-

конання акордів, викладених в широкому розташуванні. Варто пояснити необхідність застосування харківського способу гри, запропонувати нестандартні аплікатурні рішення, зокрема, аплікатуру «широкої руки». Виконуючи твір, бандурист повинен відчувати інтонаційну й ритмічну характерність мелодики, особливості цезурування.

Працюючи над поліфонічними епізодами, важкими для слухового сприйняття, доцільно застосовувати так званий прийом «перебільшення» (термін «перебільшення» широко використовується в методиках виконавства на різних музичних інструментах), тобто виконання фрагментів в уповільненому темпі, зосереджуючи увагу на окремих мотивах. «Перебільшення» може стосуватися динаміки, артикуляції, ритміки, агогіки, цезурування. Саме до таких прийомів часто вдавалися видатні педагоги. Також цей методичний засіб допомагає відпрацьовувати навик самостійності й незалежності рук і пальців.

На кінцевому етапі роботи над твором виконавець повинен вибудувати загальний динамічний план. Кожен виконавець, безумовно, повинен орієнтуватись на свої уявлення, слуховий досвід, музичальність, аби відчуті можливість введення динамічних нюансів, які будуть адекватними для змісту твору.

Висновки. По-перше, бандурний репертуар сучасних виконавців наповнюється сьогодні цікавими, високохудожніми творами, тобто власне оригінальною бандурною музикою.

По-друге, включення до навчальних програм оригінальних бандурних творів з сучасною стилістикою має велике виховне і освітнє значення для майбутніх виконавців і педагогів.

По-третє, виконуючи оригінальну бандурну музику, студенти розширюють свій художньо-інтелектуальний потенціал, розвивають виконавську техніку, освоюють низку специфічних прийомів.

І останнє, сучасна оригінальна музика для бандури дає широкі можливості для виховання в молодих виконавцях особистостей, здатних представити на розсуд слухачів яскраву і художньо досконалу інтерпретацію виконуваного твору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2005. 418 с.

2. Корыхалова Н. П. Интерпретация музыки: теоретические проблемы музыкального исполнительства и критический анализ их разработки в современной буржуазной эстетике. Л.: Музыка, 1979. 208 с.
3. Москаленко В. Г. Творческий аспект музыкальной интерпретации (к проблеме анализа): исследование. Киев: КГК им. П. И. Чайковского, 1994. 156 с.
4. Панасюк І. Соціокультурний контекст та умови формування професійного академічного бандурництва у середині ХХ століття // Матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції «Бандурне мистецтво ХХІ століття: тенденції та перспективи розвитку» (Київ, 12–13 жовтня 2006 р.). Київ: ДАКККиМ, 2006. С. 162–165.
5. Ніколенко О. І. Оригінальна інструментальна бандурна творчість в аспекті жанрово-стильової еволюції: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.09. Київ, 2011. 18 с.
6. Ройтерштейн М. И. Основы музыкального анализа. М.: Владос, 2001. 112 с.

REFERENCES

1. Davydov M. Istoriiia vykonavstva na narodnykh instrumentakh [The history of performing folk instruments]. Kyiv: NMAU im. P. I. Chaikovskoho, 2005. 418 p.
2. Korykhalova N. P. Interpretatsiya muzyki: teoreticheskie problemy muzykalnogo ispolnitelstva i kriticheskiy analiz ikh razrabotki v sovremennoy burzhuaznoy estetike [The interpretation of music: theoretical problems of musical performance and a critical analysis of their development in the modern bourgeois aesthetics]. Leningrad: Muzyka, 1979. 208 p.
3. Moskalenko V. G. Tvorcheskiy aspekt muzykalnoy interpretatsii (k probleme analiza): issledovanie [The creative aspect of musical interpretation (on the problem of analysis): a study]. Kiyev: KGK im. P. I. Chaykovskogo, 1994. 156 p.
4. Panasiuk I. "Sotsiokulturnyi kontekst ta umovy formuvannia profesiinoho akademichnoho bandurnystva u seredyni XX stolittia" [Socio-cultural context and conditions of formation of the professional academic bandura art in the middle of the XXth century]. Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Bandurne mystetstvo XXI stolittia: tendentsii ta perspektyvy rozvytku» (Kyiv, 12–13 zhovtnia 2006 r.) [Materials of the II international scientific-practical conference «Bandura art of the XXIst century: trends and prospects of development»]. Kyiv: DAKKKiM, 2006, pp. 162-165.
5. Nikolenko O. I. Oryhinalna instrumentalna bandurna tvorchist v aspekti zhanrovo-stylovoi evoliutsii [The original instrumental bandurna creative work in terms of genre and stylistic evolution]: avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva: 17.00.09. Kyiv, 2011. 18 p.
6. Roytershteyn M. I. Osnovy muzykalnogo analiza [The basics of musical analysis]. Moscow: Vlados, 2001. 112 p.